

DOZIVANJE

Kata Mijatović

otvorenje: srijeda 10. studeni 2010. u 19 sati

trajanje izložbe:
10. - 21. studeni 2010.
Gliptoteka HAZU, Zagreb,
Medvedgradska 2
/Galerija IV./

tel. + 0038514686050,
gliptoteka@hazu.hr

nakladnik: Gliptoteka HAZU
(Ariana Kralj upraviteljica)
tekst i oblikovanje: Boris Greiner
fotografija: Kata Mijatović
(stil iz videa 'Dozivanje')

radno vrijeme:
utorak - petak 11 - 19 sati
vikend 10 - 14 sati

financijska potpora:
Gradski ured za obrazovanje,
kulturu i šport grada Zagreba

Ljudi uvijek žele znati kako se nešto zove. Moraju li se stvari uvijek zvati imenom? Možda nam one dolaze bez određena imena.

Film bi trebao prikazati stvari prije nego što one dobiju ime, pa da im ga se može dati ili bar može započeti s poslom oko njihova imenovanja.

Danas živimo u vremenu totalne premoći svih retoričkih formi, teror nad jezikom potenciran je televizijom. Mene, kao skromna zaposlenika filma, zanima govoriti o nečemu prije nego što su prevladale riječi i imena. Govoriti o sebi prije nego čujem da me zovu Jean-Luc. Govoriti o moru, o slobodi prije nego što je prozvano morem, valovima ili slobodom.

Jean-Luc Godard, iz razgovora s Gideonom Bachmanom, 1983.

Kata Mijatović dimenziji imenovanja naizgled prilazi sa suprotne strane. Polazeći od svoga imena kao činjeničnog stanja sebe i ponavljajući ga ona nastoji prodrijeti u metafizički prostor iza njega, u prostor nje same koji se nalazi između pojavne ideje njene osobe i neobjašnjive supstance od koje se sastoji njena svijest. Pri tom, naravno, uključuje i dvostrukost te svijesti: njen 'djelatan' dio kojim aktivno raspolaže u cjelini svog postojanja i onaj nedostupan, ali itekako prezentan budući vrlo često upravlja našim raspoloženjem ili doživljajem stvarnosti a kojeg, u nedostatku preciznijeg termina, nazivamo podsviješću.

Svoje ime u tom smislu upotrebljava poput mantre - istina, određene slučajem, no naslagama energije uslijed dugotrajne mentalne i formalne uporabe nerasplesivo urasle u tkivo njena bića. Poput bilo koje druge mantre i ova služi za otvaranje vratiju između pojavnog i nematerijalnog svijeta. A ona samoj sebi, stojeći u dovratku, služi kao medij za uspostavu odgovarajuće vrsti komunikacije. Osobno ime, kao simbolički označitelj cjelokupnosti pojedinca, u njenoj je interpretaciji istodobno i označitelj nevidljive opne koja nas razdvaja od nama nedostupnog dijela nas. Jer se i onaj drugi (primjerice taj što nam namiguje u zrcalu, a o kojem znamo tek da ima identično obličje) jednako zove.

Video kojeg nam prikazuje zapravo je ilustracija metode čiji je cilj imenovati odnosno metaforički identificirati tu opnu putem svoje pozicije u 'dovratku'. Bivajući 'materijalizirana' opna postaje vidljivija a samim time i propusnija.

Ta metoda, poput neke 'upute za uporabu' ima univerzalan karakter - specifičan oblik meditacije svima je dostupno sredstvo za kratkotrajno postojanje između sna i jave. Za autoricu također, na intimnom, meditativnom planu ono postaje utočište ili oblik mentalne higijene. No, to je utočište njoj istodobno i kreativni bazen to jest područje trajne umjetničke istrage čiji je ova izložba nastavak.

U njemim su radovima neprestano pristune *iskonstruirane* dvojnosti psihičkih prostora koje živimo, tzv. svjesnog i racionalnog, usmjerenog prema van o kojem možemo doznati gotovo sve, i onog drugog tajanstvenog, nepoznatog koje imenujemo nesvjesnim i o kojem ne znamo gotovo ništa.

Ta je dvojnost jasno naznačena i u performansima s njenim snovima i snovima njenih prijatelja i poznanika ("Marijanov san", "Željkov san", "Markitin san", "Resume"...) u kojima koristi svoju *dvojnici* s projekcije kao projekciju nesvjesnog, dok je sama uživo prisutna kao svjesno racionalno ja koje ponavlja projicirane radnje: ispisuje zajedno sa svojom *dvojnicom* tekstove snova, oblači mokru košulju ne bi li joj se približila, slušaju zajedno s publikom audio zapis snova...

Sada, 'dozivajući' se, autorica dakle stoji na razdjelnici između ovoga i onoga (štogod to bilo). Ona jest ona, ali nije ni ovdje ni tamo, preuzima ulogu neke treće, 'objektivne' sebe naspram ove i one. Ipak, gleda ovamo, na javu, u stvarnost, svojim dozivanjem moguće nastoji probuditi, potaknuti, prizvati ovu pojavnu koju i mi znamo. Prizvati ju većoj budnosti ili pozvati da zajedno odu u goste ovoj s druge strane? Ili postaviti elementana pitanja: tko sam, gdje sam, što radim, kakva sam?

No, kako sama kaže, 'svjesno ja se ne odaziva, odbija suradnju, ne ukazuje se. To racionalno ja i ne može dati odgovor, budući se ono kreće unutar zadanih konstruk-

cija ega, konstrukcija koje samo stvara, kao pauk koji plete svoju mrežu i živi zahvaljujući njoj. Odgovor možda nudi glas koji doziva i koji dolazi iz posve suprotnih psihičkih prostora.'

U drugom predstavljenom video radu eksplicite i nazvanim: 'Kato!' daje prijateljima zadatak da izgovaraju njeno ime i to dokumentira kamerom. Svakako, u pitanju je širenje mogućeg doživljaja sebe, simboličko predstavljanje 'sekundarne' razine postojanja - onoga u okruženju. Ernesto Sabato kaže: 'Kao što je u prirodi vode da teče nizbrdo tako je i u prirodi krošnje da želi biti posječena pticama.' Koristeći, dakle, kao osnovnu polugu označitelja ideje sebe (no u potplanu, sad već nezaobilazno, i označitelja univerzalne opne) s pravom predmnijeva kako će njihovim izgovaranjem njena imena doznati nešto više o tome kako ju oni vide. A moguće ih nagovoriti da u tom trenutku prisposode dvojnost nje, ali i samih sebe. Na taj će način baš kao i mi gledatelji, doznati nešto više o njima jer dozivajući nju oni portretiraju sebe. Tko su oni, dok zovu Katu?

Tko je bilo tko, dok zove bilo koga?

Što me dovodi do toga da riječ - 'Kata' - prepoznam kao identifikacijski kod. Rečena metoda postaje konkretan recept, upitno uzvikivanje vlastita imena mogli bismo upotrebljavati kao svakodnevan oblik približavanja sebi. Svakog se jutra nekoliko se puta glasno zapitati: 'Boris?'... Dapače, možda stati i u dovratak, pričekati da se smirim i onda glasno uzviknuti.

Možda ta opna, taj gusti, živi i žilavi prostor popusti i približim se sebi. A tu, tik uz moje lice, upleteno među moje prste, javi se nekakvo zasljepljujuće rasprskavanje prema svjetlosti, neka provala moga bića prema svemu što je drugačije od mene ili je izvan mene, nešto beskrajno kristalno što bi se moglo zgrušati ili rasplinuti u sveopćoj svjetlosti izvan vremena i prostora. Kao neka vrata od opala i dijamanta, odakle čovjek počinje biti ono što uistinu i jest a što neće, ne zna i ne može biti.

Boris Greiner, studeni 2010.